

## VENÄJÄN TALOUDELLISESTA ELÄMÄSTÄ

Tällä yleisellä otsikolla aiomme julkaista aika-ajoittain, sikäli kuin aineistoa karttuu, artikkeleita ja kirjoituksia, joissa luonnehditaan marxilaiselta katsantokannalta Venäjän taloudellisen elämän ja taloudellisen kehityksen kaikkia puolia. Nyt, kun „Iskra”<sup>27</sup> on alkanut ilmestyä kaksi kertaa kuussa, tuntuu tällaisen osaston puute erittäin voimakkaasti. Mutta tämän yhteydessä meidän on kiinnitettävä kaikkien tovereiden ja julkaisuillemme myötämielisten henkilöiden vakava huomio siihen, että tämän osaston hoitaminen (edes jossain määrin oikein) vaatii erittäin rikasta aineistoa, mutta toimituksemme on tässä suhteessa harvinaisen epäsuotuisessa asemassa. Legaalin kirjoittaja ei osaa kuvitellaakaan, miten aivan yksinkertaiset esteet saattavat joskus tehdä tyhjäksi „maanalaisen” kirjoittajan aikomukset ja pyrkimykset. Älkää unohtako, herrat, että me emme voi mennä keisarilliseen yleiseen kirjastoon, missä sanomalehtimiehen käytettävänä on kymmeniä ja satoja erikoisjulkaisuja ja paikallisia lehtiä. Ja onhan vähänkin „sanomalehdelle” laatuunkäyvän talousosaston, s.o. vähänkin elävän, päivänpolttavan, sekä lukijaa että kirjoittajaa kiinnostavan osaston, aineisto siroteltuna juuri pieniin paikallisiin lehtiin ja erikoisjulkaisuihin, joista suuri osa on joko kalliita tahi ei yleensä tule myytäväksi (hallituksen, zemstvojen, lääketieteelliset y.m. julkaisut). Tämän vuoksi talousosaston vähänkin oikea järjestäminen on mahdollista *ainoastaan* sillä ehdolla, että *kaikki* illegaalisen lehden *lukijat* tekevät seuraavan ohjeen mukaan: „kultakin rihma — alastomalle paita”. Ja väärän häveliäisyytensä voittaen on „Iskran” toimituksen myönnettävä, että tässä suhteessa se on miltei

alaston. Olemme varmoja, että suurella joukolla lukijoi-  
tamme on mahdollisuus seurata ja että se todellakin seuraa  
„itseään varten” mitä moninaisimpia erikois- ja paikallis-  
julkaisuja. Vasta silloin, kun *jokainen* tällainen lukija *joka*  
*kerta*, kun hän tapaa mielenkiintoista aineistoa, kysyy itsel-  
tään: onkohan tämä aineisto *meidän* lehtemme toimituk-  
sella? mitä minä olen tehnyt tutustuttaakseni sen tähän  
aineistoon? — vasta silloin pääsemme siihen, että kaikki  
Venäjän taloudellisen elämän huomattavat ilmiöt arvostet-  
taisiin ei vain virallisen, novojevremjalaisen<sup>28</sup>, witteläisen  
ylistelyn kannalta, ei ainoastaan tavanomaisen liberaalis-  
narodnikkilaisen valitusvirren mielessä, vaan myös vallan-  
kumouksellisen sosialidemokratian näkökannalta.

Ja nyt,— tämän epäliberaalisen valitusvirren jälkeen —  
nyt siirrymme asiaan.

### 1. SÄÄSTÖKASSAT

Säästökassat (säästöpankit.— *Suom. huom.*) ovat viime  
aikojen eräänä pidetyimpänä ylistelynaiheena. Mutta tätä  
aihetta ei käytä yksinomaan witteläinen, vaan myös „kriitil-  
linen” ylistely. Davidit ja Hertzit, Tshernovit ja Bulgakovit,  
Prokopovitshit ja Totomiansit,— sanalla sanoen kaikki  
muodiksi tulleen „marxilaisuudenarvostelun” kannattajat  
(arvovaltaisista professoreista, Kablukoveista ja Karyshe-  
veista puhumattakaan) huutavat eri tahdissa ja eri äänin:  
„nuo ortodoksit puhuvat pääoman keskittymisestä! — Mutta  
jo yksin säästökassat osoittavat meille pääomien desentrali-  
saatiota. He puhuvat kurjuuden lisääntymisestä! Mutta  
itse asiassa näemme kansan pikku säästöjen kasvavan”.

Ottakaamme erään hyvän ihmisen meille lähettämät viral-  
liset tiedot Venäjän säästökassoista vuonna 1899 ja tarkas-  
telkaamme niitä lähemmin. Vuonna 1899 oli Venäjällä  
kaikkiaan 4.781 valtion säästökassaa, jossa luvussa 3.718  
posti- ja lennätinkassaa sekä 84 tehdaskassaa. Viidessä vuo-  
dessa (1895—1899) kassojen lukumäärä lisääntyi 1.189:llä,  
s.o. kolmanneksella. Säästöönpanijain lukumäärä lisääntyi  
samana aikana 1.664.000:sta 3.145.000:een, s.o. miltei  
puolellatoista miljoonalla (89%:lla), rahatalletusten määrä  
330 miljoonasta ruplasta 608 miljoonaan ruplaan, s.o.  
278 miljoonalla ruplalla eli 84 prosentilla. Siis nähtävästi  
„kansan säästöjen” valtava kasvu?

Mutta tämän yhteydessä pistää silmään seuraava seikka. Säästökassoja koskevasta kirjallisuudesta tiedetään, että 80-luvulla ja 90-luvun alussa talletukset *kasvoivat eniten nälkävuosina*, 1891 ja 1892. Tämä yhtäältä. Toisaalta taas tiedämme, että koko tänä kautena yleensä, 80-luvulla ja 90-luvulla yhdessä, „kansan säästöjen” kasvun ohella oli käynnissä hämmästyttävän nopea ja räikeä talonpoikaiston köyhtymisen, taloudelliseen häviöön joutumisen ja nälkiintymisen prosessi. Jotta kävisi ymmärrettäväksi, miten nämä ristiriitaiset ilmiöt sopivat yhteen, on vain muistettava, että Venäjän taloudellisen elämän tärkeimpänä erikoisuutena mainittuna kautena oli *rahatalouden kasvu*. Säästökassatalletusten kasvu taas sinänsä ei laisinkaan osoita „kansan” säästöjen kasvua yleensä, vaan ainoastaan *raha-*„säästöjen” kasvua (joskus jopa vain niiden kasaantumista keskuslaitoksiin). Talonpoikaiston keskuudessa esim. silloin, kun siirrytään luontaistaloudesta rahatalouteen, on rahasäästöjen *suurentuminen* täysin mahdollista „kansan” säästöjen koko summan *pienentyessä*. Vanhanajan talonpoika piti säästöjään kirstun pohjalla, siinä tapauksessa, kun ne olivat rahasäästöjä, mutta enimmäkseen nämä säästöt olivat viljaa, rehua, palttinaa, polttopuuta y.m. esineitä „luonnossa”. Nyt taloudelliseen häviöön joutuneella ja joutuvalla talonpojalla ei ole säästöjä enempää „luonnossa” kuin rahassakaan, mutta rikastuvien talonpoikain mitättömälle vähemmistölle karttuu rahasäästöjä ja ne alkavat joutua valtion säästökassoihin. Näin ollen voidaan täysin selittää nälänhädän kasvun ohessa tapahtuva talletusten kasvu, mikä ei merkitse kansan hyvinvoinnin kohoamista, vaan vanhan, itsenäisen talonpojan syrjäyttämistä uuden maa-seutuporvariston taholta, s.o. vauraiden isäntien taholta, jotka eivät voi hoitaa taloutta palkkaamatta batrakkeja tai päiväläisiä.

Tiedot säästöönpanijain jakaantumisesta toimen mukaan ovat yllä sanotun mielenkiintoinen välillinen todiste. Nämä tiedot koskevat miltei 3 miljoonan (2.942 tuhannen) säästökirjan haltijaa, joiden talletussumma on 545 milj. ruplaa. Keskimääräinen talletus tekee 185 ruplaa ja, kuten huomaatte, summa osoittaa selvästi, että säästöönpanijain joukossa ovat enemmistönä ne, jotka muodostavat Venäjän kansan mitättömän vähemmistön, „onnelliset”, joilla on perintö- tai ansio-omaisuutta. Suurimpia säästöönpanijoita

on *papisto*: 46 milj. rpl. 137 tuhannella kirjalla, s.o. 333 rpl. kirjalla. Seurakunnan sielunpaimenen toimi tuntuu olevan tuottoisaa... Sitten — *maanomistajat*: 9 milj. rpl. 36 tuhannella kirjalla, s.o. 268 rpl. kirjalla; edelleen — *kauppiaat*: 59 milj. rpl. 268 tuhannella kirjalla, s.o. 222 rpl. kirjalla; sitten upseerit — 219 rpl. kirjalla, siviilivirkailijat — 202 rpl. Vasta kuudennella tilalla ovat „maanviljelys- ja maaseutuelinkeinot”: 640 tuhatta kirjaa summalle 126 milj. rpl., s.o. 197 rpl. kirjalla; sitten „yksityispalvelus” — 196 rpl.; „muut ammatit” — 186 rpl.; kaupunkilaiselinkeinot — 159 rpl.; „palvelus” — 143 rpl.; *tehdastyö* — 136 rpl. ja viimeisellä tilalla „rivimiehet” — 86 rpl.

Näin ollen ovat *tehdastyöläiset* itse asiassa *viimeisellä* tilalla säästöjen määrään nähden (lukuunottamatta kruunun ylläpitämiä sotilaita)! Palvelusväelläkin on keskimäärin suurempi talletussumma (143 rpl. kirjalla vastoin 136 rpl.) ja heidän keskuudessaan on paljon enemmän säästöönpanijoita. Nimittäin: palvelusväellä on 333 tuhatta kirjaa summalle 48 milj. rpl., mutta *tehdastyöläisillä* 157 tuhatta kirjaa summalle 21 milj. rpl. Proletariaatti, joka luo ylimystömme ja mahtimiestemme kaikki rikkaudet, on huonommassa asemassa kuin näiden yksityinen palvelusväki! Kaikista Venäjän *tehdastyöläisistä* (vähintään kaksi milj. henkeä) osapuilleen vain *kuudesosalla* on mahdollisuus tehdä edes aivan mitättömiä talletuksia säästökassoihin, ja tämä siitä huolimatta, vaikka *työläisillä* kaikki tulot ovat poikkeuksetta rahatuloja ja heidän täytyy usein ylläpitää perhettään maaseudulla, minkä vuoksi heidän talletuksensa suurimmalta osaltaan eivät yleensä ole „säästöjä” sanan varsinaisessa mielessä, vaan yksinkertaisesti summia, jotka on *pantu syrjään* odottamaan seuraavaa kotiin lähettämistä j.n.e. Emme edes puhu siitä, että sarakkeeseen „*tehdastyö*” on joutunut todennäköisesti konttoristeja, mestareita, työnvalvoja, sanalla sanoen, ei laisinkaan oikeita *työläisiä*.

Mitä talonpoikaistoon tulee,— jos oletetaan, että sarake „*maanviljelys ja maaseutuelinkeinot*” pääpiirtein käsittää sen,— niin sen keskimääräisen talletuksen suuruus on, kuten näimme, korkeampi kuin jopa yksityisessä palveluksessa olevilla ja ylittää huomattavasti „*kaupunkilaisen elinkeinonharjoittajan*” (s.o. todennäköisesti pikku kauppiaan, käsityöläisen, pihamiehen j.n.e.) keskimääräiset säästöt. Ilmeisesti

nämä 640 tuhatta talonpoikaa (koko määrästä — noin 10 milj. taloudesta tai perheestä), joilla on 126 miljoonaa ruplaa säästökassoissa, kuuluu poikkeuksesta *talonpoikaisporvaristoon*. Nuo tiedot maatalouden edistyksestä, koneiden käytön laajenemisesta, maanviljelyskulttuurin ja elintason noususta j.n.e. koskevatkin ainoastaan näitä ja ehkenpä vielä heitä aivan lähellä olevia talonpoikia,— tiedot, joita esittävät hrat Wittet sosialisteja vastaan todistaakseen „kansan hyvinvoinnin kasvua” ja hrat liberaalit (ja „kriitikot”) kumotakseen „marxilaisen dogmin” pientuotannon tuhoutumisesta ja lamaanumisesta maanviljelyksessä. Nämä herrat eivät huomaa (tahi tekeytyvät, etteivät huomaa) sitä, että pientuotannon lamaanuminen ilmeneekin juuri siinä, että pientuottajista nousee mitätön määrä sellaisia, jotka rikastuvat joukkojen taloudellisen häviön kustannuksella.

Vieläkin mielenkiintoisempia ovat tiedot koko säästöönpanijamäärän jakaantumisesta heidän talletustensa suuruuden mukaan. Pyöreissä luvuissa tämä jakaantuminen on seuraavanlainen: kolmesta miljoonasta säästöönpanijasta yhdellä miljoonalla on talletuksia *alle 25 ruplan*. Heillä on yhteensä 7 milj. rpl. (545 milj. ruplasta, s.o. vain 12 kopeekkaa talletusten yleisen summan jokaista 10 ruplaa kohti!). Heidän keskimääräinen talletussummansa on *seitsemän ruplaa*. Siis todella pienille säästöönpanijoille, joita on *kolmannes* koko määrästä, kuuluu vain  $\frac{1}{83}$  kaikista talletuksista. Edelleen, säästöönpanijat, joilla on 25—100 rpl., muodostavat viidesosan koko määrästä (600 tuhatta) ja on heillä kaikkiaan 36 milj. rpl.— keskimäärin 55 rpl. kullakin. Kun yhdistetään nämä kaksi ryhmää, niin osoittautuu, että *yli puolet* säästöönpanijoista (1,6 miljoonaa 3 miljoonasta) omaavat vain 42 milj. rpl. 545 milj. ruplasta, s.o.  $\frac{1}{12}$ . Muista, varakkaista säästöönpanijoista, miljoonalla on 100—500 rpl., yhteensä heillä on 209 milj. rpl. eli 223 rpl. kutakin kohti. 400 tuhannella säästöönpanijalla on kullakin yli 500 rpl.; yhteensä heillä on 293 milj. rpl.— 762 rpl. kutakin kohti. Siis nämä, todennäköisesti jo rikkaat ihmiset, jotka muodostavat *vähemmän* kuin  $\frac{1}{7}$  koko säästöönpanijamäärästä, omistavat *yli puolet* (54%) koko pääomasta.

Näin ollen *pääoman keskittyminen* nykyisessä yhteiskunnassa sekä väestöjoukkojen köyhtyminen tuntuu tavat-

toman voimakkaana jopa sellaisessakin laitoksessa, joka on erikoisesti sovellettu „pikku veljeä” varten, vähävaraista väestöä varten, sillä talletusten äärirajaksi on laki säätänyt 1.000 ruplaa. Ja todettakoon, että tämä jokaiselle kapitalistiselle yhteiskunnalle ominainen omaisuuden keskittyminen on vieläkin voimakkaampaa edistyneimmissä maissa, vaikka säästökassat niissä ovatkin enemmän „demokratisoituja”. Esim. Ranskassa oli vuoden 1899 joulukuun 31 p:nä 10½ milj. säästökassakirjaa, joilla oli 4.337 milj. frangia (frangi on hiukan alle 40 kop.). Se tekee yhtä kirjaa kohti keskimäärin 412 frangia eli noin 160 rpl., s.o. *vähemmän* kuin on Venäjän säästökassojen keskinen talletus. Pienten säästöönpanijain määrä Ranskassa on myös verrannollisesti suurempi kuin Venäjällä: miltei kolmanneksella säästöönpanijoita (3⅓ milj.) on talletuksia alle 20 frangia (8 rpl.), keskimäärin 13 frangia (5 rpl.). Näillä säästöönpanijoilla on vain 35 milj. frangia 4.337 miljoonan yleissummasta, s.o. 1/125. Säästöönpanijoita, joilla on korkeintaan 100 frangia, on vähän yli puolet säästöönpanijain koko määrästä (5,3 milj.) ja heillä on kaikkiaan 143 milj. frangia, s.o. 1/33 talletusten koko määrästä. Sitä vastoin säästöönpanijoita, joilla on 1.000 frangia tai enemmän (400 rpl. tai siitä yli), on *vähemmän kuin viidesosa* (18,5%) säästöönpanijain koko määrästä, he keskittävät käsiinsä *enemmän kuin kaksi kolmasosaa* (68,7%) talletusten koko summasta, nimittäin 2.979 milj. frangia 4.337 miljoonasta frangista.

Näin ollen on lukijalla nyt edessään jonkinlaista aineistoa „kriitikkojemme” järkeilyjen arviointia varten. Sama tosiasia: säästökassatalletusten suunnaton kasvu ja erikoisesti pienten säästöönpanijain lukumäärän suureneminen tulkitaan eri tavalla. „Marxilaisuuden arvostelija” sanoo: kansan hyvinvointi kasvaa, pääoman desentralisaatio kasvaa. Sosialisti sanoo: „luontais”-säästöt muuttuvat rahäsäästöiksi, porvareiksi muuttuvien ja säästönsä pääomaksi muuttavien varakkaiden talonpoikain määrä kasvaa. Vielä paljon nopeammin kasvaa sellaisten talonpoikain määrä, jotka sysätään proletariaattiin, joka elää työvoimansa myynnillä ja antaa (vaikkapa vain väliaikaisestikin) osia piskuisista tuloistaan talletettavaksi kassoihin. Pienten säästöönpanijain suurilukuisuus osoittaa nimenomaan köyhälistön lukuisuutta kapitalistisessa yhteiskunnassa, sillä

näiden pienten säästöönpanijain osuus talletusten koko summassa on mitätön.

Herää kysymys: miten „kriitikko” eroaa aivan tavallisesta porvarista?

Menkäämme edelleen. Katsokaamme, mihin tarkoituksiin säästökassojen pääomat joutuvat ja nimenomaan miten ne joutuvat. Venäjällä nämä pääomat ennen kaikkea lisäävät sotilas- ja porvarillisen poliisivaltion mahtia. Tsaarin hallitus (kuten olemme jo osoittaneet „Iskran” 15. numeron pääkirjoituksessa) \* määräilee näistä pääomista yhtä kontrolloimattomasti kuin kaikesta muustakin sen käsiin joutuneesta kansan omaisuudesta. Se „lainaa” kaikessa rauhassa näistä pääomista satoja miljoonia ruplia Kiinan-retkikuntiansa maksamiseen, antipaloiksi kapitalisteille ja maanomistajille, sotaväen uudestiaseistamiseen, laivaston lisäämiseen y.m. Niinpä esim. vuonna 1899 säästökassoissa olleesta koko summasta — 679 miljoonasta ruplasta — oli 613 milj. rpl. arvopapereissa, nimittäin: 230 milj. *valtionlainoissa*, 215 milj. maankiinnityspankkien kiinnityskirjoissa ja 168 milj. rautatielainoissa.

Kruunu tekee hyvin edullista „geschäft'ia”: ensinnäkin se peittää kaikki säästökassamenot ja saa puhdasta voittoa (joka on tähän saakka mennyt säästökassojen varapääomiin); toiseksi, se *pakoittaa* säästöönpanijat kattamaan valtiotaloutemme vajauksia (pakoittaa heidät antamaan kruunulle rahaa lainaksi). Vuodesta 1894 vuoteen 1899 tekivät rahasioitukset säästökassoihin keskimäärin 250 milj. rpl. vuodessa, mutta poisotot 200 milj. rpl. *Viisikymmentä miljoonaa* joutuu siis vuosittain lainojen kautta valtiokassan rahapussissa olevien reikien parsimiseen, kassan, josta ehken vain laiska jättää varastamatta. Olisiko tässä syytä pelätä vajausta, kun rahoja viskellään sotiin ja antipaloiksi hovihännystelijöille, tilanherroille ja tehtailijoille! „Kansan säästöillä” voi aina kattaa sievoisen summan!

Suluissa huomautamme, että kruunu tekee edullista *geschäft'ia* osittain siksi, että se alentaa jatkuvasti rahan-talletuskorkoa, ja tämä korko on pienempi kuin arvopaperien korko. Esim. vuonna 1894 oli rahatalletusten korko 4,12%,

---

\* Ks. Teokset, 5. osa, ss. 322—327. *Toim.*

arvopaperien 4,34 %; vuonna 1899 — 3,92 % ja 4,02 %. Kuten tunnettua, on koron alentaminen yleinen ilmiö kaikissa kapitalistisissa maissa ja todistaa varsin havainnollisesti ja selvästi, että suurpääoma ja *suurtuotanto* kasvavat *pien-tuotannon kustannuksella*, sillä koron suuruus määrätään loppukädessä koko voittosumman ja tuotantoon sijoitetun koko pääomasumman välisen suhteen nojalla. Samoin ei voida sivuuttaa vaitiololla sitäkään, että kruunu riistää yhä kovemmin posti- ja lennätinvirkailijain työtä: ennen he hoitivat vain postia, sitten lisättiin lennätin ja nyt on heidän hoidettavakseen säilytetty säästöjen vastaanotto- ja ulosantotehtävät (palautamme mieleen, että 4.781 säästökassasta on 3.718 posti- ja lennätinkassaa). Tämä merkitsee pienten posti- ja lennätinvirkailijain joukolle työjännityksen tavatonta tehostamista ja työpäivän pitenemistä. Mutta heidän palkkansa suhteen kruunu on itära kuin kaikkein kitsain kulakki: alimmille, alkaville virkailijoille maksetaan kirjaimellisesti *nälkäpalkkaa*, ja sitten on säädetty loppumaton arvoasteikko neljännes- tai puolenruplan lisäyksineen, ja sitä paitsi sellainen perspektiivi, että kiskottuaan neljäkymmentä—viisikymmentä vuotta työtaakkaa saa mitättömän eläkkeen, orjuuttaa vielä enemmän tätä oikeaa „virkailijaproletariaattia”.

Mutta palatkaamme siihen, miten säästökassojen pääomia käytetään. Näimme, että ne sijoittavat 215 milj. rpl. (Venäjän hallituksen tahdosta) maankiinnityspankkien kiinnityskirjoihin ja 168 milj. rpl. rautatielainoihin. Tämä tosiasia on antanut aiheita vielä eräälle, viime aikoina sangen laajalle levinneelle porvarillisen... tuota noin, „kriittillisen” syvämietteisyyden ilmaukselle. Itse asiassahan, sanovat meille Bernsteinit, Hertzit, Tshernovit, Bulgakovit y.m. heidän kaltaisensa, tämä tosiasia merkitsee sitä, että säästökassojen pienistä säästöönpanijoista tulee *rautateiden omistajia*, *maankiinnityskirjojen omistajia*. Itse asiassa muka sellaisetkin puhtaasti kapitalistiset ja tavattoman suuret liikeyritykset kuin rautatiet ja pankit desentralisoituvat, pirstoutuvat yhä enemmän ja siirtyvät pienomistajien käsiin siten, että nämä ostavat osakkeita, obligatioita, kiinnityskirjoja j.n.e., todellisuudessa varakkaiden määrä, omistavien määrä kasvaa,—mutta nuo ahdasmieliset marxilaiset puuhaavat edelleenkin vanhentuneen



keskittymisteorian ja köyhtymisteorian parissa. Kun esim. Venäjän tehdastyöläisillä on tilastotietojen mukaan 157.000 säästökassakirjaa 21 milj. ruplan summalle, niin osapuilleen 5 milj. rpl. tästä summasta on sijoitettu rautatielainoihin ja noin 8 milj. rpl. maankiinnityspankkien kiinnityskirjoihin. Siis osoittautuu, että Venäjän tehdastyöläiset ovat kokonaisuella viidellä miljoonalla ruplalla rautateiden omistajia ja kokonaisuella kahdeksalla miljoonalla maanomistajia. Koetakaapa vielä puhua proletariaatista! Näin siis tehdastyöläiset riistävät maanomistajia, sillä kiinnityskirjaprocenttien muodossa he saavat osan korosta, s.o. osan lisäarvosta.

Niin, juuri tällaista on uusimpien marxilaisuuden arvos- telijain ajatuksenjuoksu... Ja — tiedätkö? — minä ehkä olen valmis hyväksymään sen laajalle levinneen mielipiteen, että „kritiikkiä” on tervehdittävä, sillä se on pannut liikkeeseen muka paikallaan seisonen opin,— olen valmis seuraavalla ehdolla. Ranskalaiset sosialistit harjaannuttivat aikoinaan propagandistisia ja agitatorisia kykyjään erittelemällä Bastiat'n sofismeja, saksalaiset selvittelemällä Schulze-Delitzschin<sup>29</sup> sofismeja, meidän, venäläisten osaksi on nähtävästi tullut toistaiseksi vain „kriitikkojen” seurue. No niin, olen valmis huutamaan: „eläköön kritiikki!” — *ehdolla*, että me, sosialistit, veisimme *joukkojen keskuudessa* harjoittamaamme propagandaan ja *agitaatioon mahdollisimman laajasti* muoti-„kritiikin” kaikkien porvarillisten sofismien erittelyä. Hyväksyttekö tämän ehdon? — kättä päälle! Muuten, porvaristomme vaikenee yhä enemmän, pitäen parempana tsaarin ylienkelien puolustamista kuin porvarillisten teoretikkojen puolustamista, ja meille on oikein sopivaa ottaa „kriitikot” „perkeleen asianajajiksi”.

Säästökassojen välityksellä yhä suurempi määrä työläisiä ja pientuottajia tulee osalliseksi suuriin liikeyrityksiin. Se on epäilemätön tosiasia. Mutta tuo tosiasia ei ole todistena omistajain lukumäärän lisääntymisestä, vaan 1) työn yhteiskunnallistamisen kasvusta kapitalistisessa yhteiskunnassa ja 2) pientuotannon yhä suuremmasta alistamisesta suurtuotannolle. Ottakaa vähävarainen venäläinen säästöönpanija. Kuten näimme, on säästöönpanijoista yli puolet, nimenomaan 1.618.000, sellaisia, joilla on korkeintaan 100 rpl., ja heidän pääomansa tekee 42 milj. rpl., s.o. 26 rpl.

kutakin säästöönpanijaa kohti. Tämä säästöönpanija „hal-  
litsee” siis 6 ruplalla rautatietä ja noin 9 ruplalla „maa-  
kiinteistöä”. Tekeekö tämä hänestä „rikkaan” tai „omista-  
jan”? Ei, hän pysyy proletaarina, jonka täytyy myydä  
työvoimaansa, s.o. mennä orjuuteen tuottavavälineiden omis-  
tajalle. Hänen „osallistumisensa” „rautatie- ja pankkiliik-  
keisiin” osoittaa vain, että kapitalismi punoo yhä tiukemmin  
yhteiskunnan eri jäsenet ja eri luokat toisiinsa. Patriarkaa-  
lisen talouden aikana oli eri tuottajain keskinäinen riippu-  
vaisuus kerrassaan mitätön; nyt se käy yhä suuremmaksi.  
Työ käy yhä enemmän yhteiskunnalliseksi, liikeyritykset yhä  
vähemmän „yksityisiksi”, jääden kuitenkin *miltei kokonaan*  
yksityishenkilöiden käsiin.

Osallistumisellaan suureen liikeyritykseen pieni säästöön-  
panija epäilemättä *punoutuu* yhteen tämän liikeyrityksen  
kanssa. Kuka saa hyödyn tästä punoutumisesta? — Suur-  
pääoma, joka laajentaa liiketoimiaan ja maksaa pienelle  
säästöönpanijalle ei enempää (vaan usein vähemmän),  
kuin mille tahansa lainanantajalle, ja on *sitä enemmän*  
*riippumaton* pienistä säästöönpanijoista, mitä *pienempiä* ja  
pirstoutuneempia nämä säästöönpanijat ovat. Näimme, että  
pienten säästöönpanijain osa jopa säästökassojenkin pää-  
omassa on tavattoman vähäinen. Kuinka mitätön se onkaan  
rautatie- ja pankkipösöjen pääomissa? Antaen roponsa  
näille pösöille pieni säästöönpanija joutuu siten *uuteen*  
*riippuvaisuuteen* suurpääomasta. Tämän suurpääoman  
määräämisestä hänen ei kannata ajatellakaan; hänen „voit-  
tonsa” on naurettavan pieni (4% 26 ruplasta = 1 rpl. vuo-  
dessa!). Mutta vararikon sattua hän taas menettää koko-  
naan vähäisetkin roponsa. Näiden pienten säästöönpanijain  
runsaus ei merkitse suurpääoman pirstoutumista, vaan  
suurpääoman *mahdin voimistumista*, kun se saa määräys-  
valtaansa jopa vähäisimmätkin „kansan” säästörovot.  
Osallistumalla suureen liikeyritykseen pieni säästöönpanija  
ei tule itsenäisemmäksi isännäksi, vaan suurpääomasta  
*riippuvaisemmaksi* henkilöksi.

Pienten säästöönpanijain lukumäärän suurenemisesta ei  
johdu rikkaiden lukumäärän kasvua koskeva rauhoit-  
tava poroporvarillinen johtopäätös, vaan vallankumouk-  
sellinen johtopäätös siitä, että pienten riippuvaisuus suu-  
rista voimistuu, ristiriidat liikeyritysten yhä enemmän

yhteiskunnallistuvan luonteen ja tuotantovälineiden yksityisomistuksen säilymisen välillä kärjistyvät. Mitä enemmän säästökassat kehittyvät, sitä enemmän pieniä säästöönpanijoita kiinnostaa proletariaatin sosialistinen voitto, joka yksin tekee heistä todellisia eikä näennäisiä yhteiskunnallisen rikkauden „osanottajia” ja määrääjiä.

„Iskra” № 17,  
helmikuun 15 pnä 1902

Julkaistaan „Iskra” lehden  
tekstin mukaan

---